

Ljudsko slovstvo

Slovensko ljudsko slovstvo

∞ Ljudsko slovstvo

→ ljudska besedna umetnost, ki živi in se (je) prenaša(la) **USTNO** od predkrščanskih časov do današnjih dni.

∞ Ustvarjali so jo **nadarjeni posamezniki**, ki pa so ostali **neznani**.

☞ Razvoj ljudskega slovstva

- Slovenska ljudska pesem je izpričana že v 10. stoletju, pripovedna proza pa je kasnejšega nastanka.
- Iz poganskih časov prihajajo predvsem **bajeslovni motivi**.
- Ljudsko slovstvo se je močno **okrepilo v srednjem veku**.
- Zanimanje za ljudsko slovstvo se je okrepilo v obdobju **romantike**.

☞ Ker so se besedila ljudskega slovstva prenašala ustno, so se skozi zgodovino **spreminjala** – različne **varianete** ali **različice**.

☞ Pomen ljudskega slovstva

- Ljudsko slovstvo je **dragocena kulturna vrednota**.
- S svojimi motivi in slogom je **vplivalo na umetno slovstvo**.

∞ Zvrsti ljudskega slovstva

Ljudsko slovstvo zajema **pesništvo** in **pripovedništvo** ter tudi kratke oblike (pregovore, reke, uganke ...), manj pa je zajeta dramatika.

∞ LJUDSKO PESNIŠTVO

- Ljudsko pesništvo zajema **pripovedne in izpovedne** pesmi.
- **Pripovedne pesmi**
  - **bajeslovne ali pravljичne pesmi:** Riba faronika nosi svet, Trdoglav in Marjetica, Povodni mož, Kresnice ...
  - **junaške ali zgodovinske pesmi:** Pegam in Lambergar, Kralj Matjaž in Alenčica, Ravbar, Turki pred Dunajem
  - **legendarne pesmi:** Marija in brodnik, Stari Job Priča iz pekla ...

- **socialne pesmi:** Neusmiljena gospoda ...
- **pesmi o ljubezenskih usodah:** Nesrečni lovec,
Nuna, Zapeljana deklica
- **pesmi o družinskih usodah:** Desetnica,
Lepa Vida, Rošlin in Verjanko, Mlada Breda
- **živalske in različne druge pesmi:**
Petelinček se oženil ...

- **Izpovedne pesmi**

- **obredno-običajske pesmi in plesne pesmi, zagovori in druga obredna besedila:**

božične kolednice, kresne in jurjevske pesmi, plesne pesmi, ženitovanjske in svatovske pesmi, obsmrtnice, zagovori zoper bolezni, naravne nesreče

- **nabožne pesmi** – molitve, prošnje, blagoslovi, zahvale:

Sveta voda, Zlati očenaš, pesmi o svetnikih, Mariji in Jezusu ...

- **ljubezenske pesmi:** Ljubezen je bla, Sinoči sem na vasi bil, Dekle na vrtecu rožce sadi, Na nebu sije zvezdica, Spevaj nama Katica, Kako bom ljubila ...

- **vojaške pesmi:** Regiment po cesti gre, Oj ta vojaški boben, Pobič sem star šele osemnajst let, Oblaki so rdeči ...

- **stanovske pesmi:** Kmetiško leto, Dolenjski furmani, Oj ta mlinar ...

- **izseljenske pesmi:** Gda se dragi v Ameriko odpravlja, Mašina je zafüčkala ...

pivske pesmi: En hribček bom kupil, Bratci veseli vsi, Majolka, bod pozdravljena, Tolko kapljic, kolikor let, Dekle na sred morja

- **šaljive in zabavljive pesmi:** Sem Ribnčan Urban, Jaz sem Vodovnik Jurij, Vdovec in kaplanova kuharica ...

- pesmi za otroke in »prave« otroške pesmi:

Nina nana, Pojte, pojte, drobne ptice, Barčica po morju plava; Enci benci na kamenci, Trikule trakule buc buc buc buc

∞ LJUDSKO PRIPOVEDNIŠTVO

• PRAVLJICE

- **čudežne pravljice:** Zlata ptica, O treh grahih, Na drevesu brez imena
- **realistične pravljice:** Spretni tat, Stare štorije o možu in ženi
- **živalske pravljice:** Lisica in lev, Pes in zajec, Tri račice
- **basni:** Trava in mravlja

• **PRIPOVEDKE**

- **bajke (bajčne pripovedke):** Začetek sveta, Zemlja plava na vodi, Vesoljni potop in Kurent, Rojenice in sojenice, Ves ne, Ajdi
- **zgodovinske pripovedke:** Atila, Miklova Zala, Kralj Matjaž, Peter Klepec
- **razlagalne (aitiološke) pripovedke:** Rabeljsko ž jezero, Zlatorog, Od kdaj ima zajček kratek rep
- **šaljive zgodbe ali smešnice:** Kurent, Pavliha
- **legende:** Sveti Lukež, Kristus in sveti Peter

- **KRATKE OBLIKE**

- **pregovori:** Zrno na zrno pogača, kamen na kamen palača.
- **reki:** Rana ura – zlata ura.**rekla**Prišel, videl, zmagal.
- **uganke:** Ni bilo, ne bo in vendar je. (Današnji dan.)
- **šaljivke** – politične, stanovske, o pokrajinah in ljudeh ...

Ljudska

Lepa Vida

☞ Slovenska ljudska pesem Lepa Vida je **socialna, družinska in psihološka balada.**

Motivno je povezana s **sredozemskimi baladami.**

☞ Po mnenju strokovnjakov obstaja vsaj **19 različic** te pesmi, vsem pa je skupen **motiv ugrabljene ženske,**

matere, razlikujejo pa se v **razpletu Vidine usode.**

- Na poznejše literarne predelave je vplivala **Prešernova prepesnitev ribniške različice Lepe Vide – poudaril Vidino neizpolnjeno hrepenenje.**

∞ Motiv Lepe Vide so povzeli številni besedni umetniki.

☞ Značilnosti ljudske pesmi:

- preprost narečni jezik
- tujke, starinske besede
- pomanjševalnice
- ponavljanje
- okrasni pridevki
- stalna števila
- pretiravanje